

CZY PODRÓŻE KS. HENRYKA JANKOWSKIEGO BYŁY REALIZACJĄ JEGO CHARYZMATU?

Słowa kluczowe: podróże ks. Henryka Jankowskiego, Parafia Św. Brygidy, Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność” w Gdańsku

Key words: Fr. Henryk Jankowski's Travels, St Bridget's parish. Self-governing Independent Trade Union „Solidarity” in Gdansk

Schlüsselworte: Reisen von Priester Henryk Jankowski, Pfarrei der hl. Brygida; Unabhängige Selbstverwaltete Gewerkschaft „Solidarität” in Gdańsk

WSTĘP

Podróże – powiedział kiedyś Jan Paweł II – są realizacją w skali powszechnej *Piotrowego charyzmatu*¹. Charyzmat jest łaską², która pozwala człowiekowi dostrzegać dobro, które mógłby czynić, umacnia w nim pragnienie realizacji tego dobra oraz sprawia, że jest w stanie je wykonać.

W roku 2015 mija piąta rocznica śmierci ks. Henryka Jankowskiego, kapłana „Solidarności”, który wykorzystując położenie parafii św. Brygidy w Gdańsku, obejmującej tereny przemysłowe śródmieścia, otoczył opieką duszpasterską stoczniovców.

W realizacji swego kapłańskiego powołania ksiądz rozwijał charyzmat ofiarnej służby ludziom. Artykuł obejmuje lata 1970–2010, w których ks. Jankowski pełnił odpowiedzialne funkcje duszpasterskie. W czasie niełatwej posługi kapłańskiej częstym zadaniem, były liczne wyjazdy poza parafię. W służbowych jak i w prywatnych podróżach nawiązywał życzliwe kontakty nie tylko z darczyńcami ale przede wszystkim z potrzebującymi pomocy ludźmi.

* Ks. mgr lic. Sławomir Skoblik, doktorant na Wydziale Teologii UWM w Olsztynie, kapłan archidiecezji gdańskiej, wikariusz bazyliki Mariackiej w Gdańsku.

¹ Jan Paweł II, *Przemówienie z dnia 28 czerwca 1982 roku*, OR 6/1982, s. 28, cyt. za: A. Socci, *Tajemnice Jana Pawła II*, Kraków 2014, s. 124.

² Por. 1 Kor 12,8–11; *Konstytucja dogmatyczna o Kościele*, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2012, s. 115.

Problemu podróży ks. Jankowskiego jako realizacji jego charyzmatu dotychczas nie opracowano naukowo³. Refleksje na temat osoby i działalności tegoż duchownego, są wciąż żywe w świadomości jego współpracowników, przyjaciół i innych obdarowanych jego życzliwością.

Materiał źródłowy do opracowania prezentowanego tematu jest bardzo obszerny. Zgromadzono liczne źródła niedrukowane, drukowane i opracowania. Znajdują się one zasadniczo w Archiwum Archidiecezji Gdańskiej (AAG), Archiwum Jasnej Góry w Częstochowie (AJG)⁴, i Archiwum Video Studio Gdańsk⁵. Wielką pomocą w komentowaniu materiału źródłowego są liczne zdjęcia. Nie wszystkie są uporządkowane. Było to w pewnej mierze celowe ze względu na ówczesną sytuację polityczną. Ich anonimowość miała chronić księdza i jego środowisko przed inwigilacją Służby Bezpieczeństwa. Część fotografii pozostała jeszcze nieopracowana ze względu na brak kompetentnego personelu i czasu. Na podstawie zdjęć, jak również informacji zawartych w dwóch teczkach personalnych⁶, określono czas i cele wielu podróży zmarłego kapłana. Ważnym źródłem jest materiał filmowy udostępniony przez Video Studio Gdańsk⁷. W artykule ponadto wykorzystano informacje z wywiadów z ludźmi blisko współpracującymi z gdańskim kapłanem „Solidarności”. Treść wywiadów zapisana w zbiorach własnych autora.

Część informacji na temat wyjazdów ks. Jankowskiego, jak i nieznaczną ilość zdjęć jest skomentowana w publikacjach: Petera Rainy, w czasopiśmie katolickim „Gwiazda Morza” (*GM*)⁸, jak i w „Miesięczniku Diecezji Gdańskiej” (*MDG*). W 2014 roku dziennikarz Jerzy Danilewicz wydał w formie felietonu biografię ks. Jankowskiego pt. *Bursztynowy prałat*. Publikacja powstała na podstawie artykułów prasowych i wywiadów z osobami związanymi z ks. Jankowskim. Dziennikarz w sposób uproszczony scharakteryzował postać tytułowego bohatera.

³ Autor artykułu pisze dysertację *Ks. Henryk Jankowski jako duszpasterz ludzi pracy w kościele gdańskim (1980–1993)* na Wydziale Teologii UWM pod kierunkiem s. dr hab. Jadwigi Ambrozji Kalinowskiej prof. UWM.

⁴ Archiwum Jasnej Góry zawiera dokumenty utrwalające historię klasztoru ojców paulinów na Jasnej Górze. Najbardziej przydatnym źródłem dotyczących podróży krajowych ks. Jankowskiego jest „Kronika Jasnogórska”. Redagowana przez ojca Melchiora Królika stanowi dziariusz wydarzeń, jakie miały miejsce w życiu zakonu ojców paulinów.

⁵ Składam serdeczne podziękowanie ks. kanonikowi dr. Maciejowi Kwietniowi, notariuszowi Kurii Metropolitalnej w Gdańsku-Oliwie, wcześniej dyrektorowi Archiwum Archidiecezji Gdańskiej za udostępnienie archiwaliów oraz Waldemarowi Plocharskiemu z Video Studio Gdańsk.

⁶ *Akta Osobowe: Ks. Henryk Jankowski* tom 1, sygn. Os. J2., *Teczka osobowa ks. Henryk Jankowski J-2.*, w AAG. Charakterystyczne jest to, że H. Jankowski w okresie kleryckim i wikariuszowskim skrupulatnie informował przełożonych o wszelkich swoich wyjazdach nawet poza parafię. Od wybuchu stanu wojennego, przez lata osiemdziesiąte i dziewięćdziesiąte zmienił w tej sprawie swe postępowanie.

⁷ Video Studio Gdańsk, jako niezależny producent filmowy powstało z inicjatywy M. Terleckiego, ze środków Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” (dalej NSZZ) w 1981 roku i prowadzi działalność do dnia dzisiejszego, w: B. Śliwiński, red., *Encyklopedia Gdańska*, Gdańsk 2012, s. 1071.

⁸ Dwutygodnik „Gwiazda Morza” wydawany był przez Kurie Biskupią Gdańską w latach 1983–2004. Pismo oferowało obok informacji z życia Kościoła publikacje na tematy społeczno-kulturalne w: B. Śliwiński, dz. cyt., s. 373.

Zebrany materiał pozwolił podzielić artykuł na trzy niewielkie rozdziały. Pierwszy zawiera krótką charakterystykę postaci ks. Jankowskiego; drugi przedstawia podróże krajowe; trzeci wyjazdy zagraniczne w kontekście realizacji charyzmatu służby ludziom pracy. Ażeby odpowiedzieć na problem postawiony w tytule artykułu należy przeprowadzić krótką charakterystykę postaci, następnie omówić kontakty krajowe i zagraniczne postaci tytułowej

W celu dojścia do prawdy, w pracy posłużono się metodą historyczną polegającą na porównywaniu dokumentów z różnych archiwów.

CHARAKTERYSTYKA POSTACI HENRYKA JANKOWSKIEGO I JEGO OSIĄGNIĘĆ

Dla lepszego zrozumienia realizacji charyzmatu warto sięgnąć do czasów kształtowania się osobowości ludzkiej i kapłańskiej Jankowskiego.

Henryk Jankowski, urodził się 18 grudnia 1936 roku w Starogardzie Gdańskim⁹. Jego ojciec był przedwojennym handlowcem. Matka Jadwiga z domu Jeschwitz zajmowała się dziećmi. Już w szkole średniej i w czasie studiów seminaryjnych ujawniły się jego inicjatywy, które wyrażały się w organizacji wolnego czasu alumnów i ich udziału w wydarzeniach kulturalnych¹⁰. Talenty te rozwinął uprzednio w czasie pracy w wydziale finansowym Urzędu Miasta w Starogardzie Gdańskim¹¹. W tym mieście w 1958 roku ukończył zaocznie Liceum Ogólnokształcące dla Pracujących, a następnie złożył podanie do Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie, ale nie został przyjęty z braku miejsc. Następnie udał się do Gdańska i tam 16 września wstąpił do Biskupiego Seminarium w Gdańsku-Oliwie. Świecenia kapłańskie przyjął w 1964 roku z rąk biskupa gdańskiego Edmunda Nowickiego¹². Pracował jako wikariusz parafii Świętego Ducha w Gdańsku (bazylika Mariacka), następnie jako wikariusz parafii św. Barbary w Gdańsku¹³.

Ks. Jankowski, współpracując ze swoim pierwszym proboszczem ks. prałatem Józefem Zator-Przytockim, pochodzącym ze Lwowa, byłym kapelanem Armii Krajowej, okrutnie represjonowanym przez system komunistyczny, pogłębił swoje spojrzenie na problem utraty niepodległości przez Polskę po 1945 roku. Doświadczenie, jakie nabył we współpracy z proboszczem, pozwoliło mu realizować charyzmat służby ludziom przez pryzmat miłości do niepodległej ojczyzny. Ks. Jankowski został wybrany przez biskupa Nowickiego na odnowiciela kościoła

⁹ P. Raina, *Ks. Henryk Jankowski proboszcz parafii Św. Brygidy. Dążenia kapłańskie a reakcja władz państwowych*, Poznań 2001, s. 12.

¹⁰ Wywiad z ks. Bernardem Zielińskim z dnia 24 listopada 2014 roku.

¹¹ *Praca w urzędzie skarbowym i nauka w liceum z partyjniakami wyrobi[ła] w Henryku przekonanie, że kontakty należy utrzymywać z każdym*, w: J. Danilewicz, dz. cyt., s. 35.

¹² Edmund Nowicki (ur. 13 września 1900 w Trzemesznie, zm. 10 marca 1971 roku w Warszawie), więzień Dachau, biskup koadiutor diecezji gdańskiej 1956–1964, biskup diecezjalny gdański w latach 1964–1971, w: por. S. Bogdanowicz, *Edmund Nowicki. Biskup Gdański*, Gdańsk 1998.

¹³ P. Raina, *Ks. Henryk Jankowski proboszcz parafii św. Brygidy. Dążenia...*, s. 14.

św. Brygidy¹⁴, zniszczonego w 1945 roku przez Armię Czerwoną. W latach 1971–1975 był administratorem, a następnie w latach 1976–2004 proboszczem tej parafii¹⁵. Ks. Jankowski gromadził fundusze na odbudowę kościoła poprzez zbiórki w kraju i za granicą. W korespondencji parafialnej odnajdujemy pisma wyrażające wdzięczność Jankowskiego za pomoc finansową¹⁶. Ks. Jankowski *starał się także wykorzystywać oficjalne drogi pomocy w dofinansowaniu odbudowy kościoła. Korespondował z poszczególnymi ministrami w rządzie PRL, kierując do nich pisma w sprawie przydziału i możliwości tańszego zakupu materiałów budowlanych dla odbudowy pod nadzorem konserwatorskim kościoła*¹⁷.

W dniu 15 grudnia 1975 roku jako jedyny kapłan diecezji gdańskiej odprawił w swojej parafii Mszę św. w intencji ofiar Grudnia 1970. Pięć lat później, jako duszpasterz miejsca, w dniu 17 sierpnia 1980 roku odprawił pierwszą Mszę św. na prośbę strajkujących w Stoczni Gdańskiej im. Lenina.

Kiedy generał Wojciech Jaruzelski ogłosił stan wojenny, ks. Jankowski przy swoim kościele, w ramach Komisji Charytatywnej, organizował pomoc dla represjonowanej przez komunistów opozycji demokratycznej¹⁸. Informacje o powstaniu „Solidarności” jak i o wprowadzeniu stanu wojennego, dzięki uchodźcom jak i niezależnym od komunistów mediom, docierały do krajów kapitalistycznych. Z Zachodu do Gdańska trafiały transporty leków warte miliony dolarów, które przekazywano za pośrednictwem parafii do pomorskich szpitali. Dzięki wsparciu finansowemu ks. Jankowski wspomagał także wiele osób (głównie działaczy „Solidarności”) i organizował kolonie dla dzieci osób represjonowanych. W niepodległej Polsce regularnie wspierał dziecięce szpitale i Dom Małego Dziecka im. Janusza Korczaka w Gdańsku a także budowę wielu kaplic, kościołów oraz prowadził szeroką działalność charytatywną¹⁹. W 1988 roku ks. Jankowski udostępnił pomieszczenia przyko-

¹⁴ Kościół św. Brygidy budowano sukcesywnie w latach 1396–1514, w: por. P. Raina, *Ks. Henryk Jankowski. Proboszcz parafii św. Brygidy*, Olsztyn 1991, s. 18–19.

¹⁵ Ks. Jankowski w 1964 roku zachorował na gorączkę reumatologiczną. Z tej racji na początku swojej posługi kapłańskiej kilkakrotnie przebywał na leczeniu. Pierwszy wyjazd do Krynicy Górskiej na kurację reumatologiczną miał miejsce w dniach 13 lutego – 13 marca 1970 roku. Zatrzymał się wtedy w domu sióstr elżbietanek przy ul. Pułaskiego 16. W tym czasie napisał list do biskupa Nowickiego (datowany 26 lutego 1970 roku) z gratulacjami odzyskania przez diecezję ruin kościoła św. Brygidy. Przy okazji podziękował za mianowanie go pierwszym zarządcą w powojennej historii tej parafii, w: por. H. Jankowski, ks., *List do biskupa Edmunda Nowickiego z dnia 16 lutego 1970 roku*, mps, w: AAG Teczka osobista ks. Henryk Jankowski tom 1, sygn. Os. J2.

¹⁶ Adresatami pism byli: biskup Władysław Rubin, ks. prałat Carlo Beiera, ojciec franciszkanin konwentualny Flawian Słomiński – rektor Kolegium Penitencjarii Watykańskiej, w: por. AAG III a, 2 p, 2 – teczka Korespondencja 1970 i wcześniej.

¹⁷ S. Flis, *Kościół pw. Św. Brygidy ks. Henryka Jankowskiego*, Gdańsk 2011, s. 12.

¹⁸ Jako członek Komisji Charytatywnej Konferencji Episkopatu Polski posiadał specjalne zaświadczenie umożliwiające swobodne poruszanie się po kraju. Było ono ważne w okresie od 29 grudnia 1981 roku do 28 lutego 1982 roku, w: P. Raina, *Ks. Henryk Jankowski. Proboszcz parafii św. Brygidy...*, s. 51.

¹⁹ W wolnej Polsce Jankowski przekazał do siedziby Komisji Krajowej ukrywane w pomieszczeniach plebanii archiwum „Solidarności”, które zawierało teczki z listami osób internowanych, skazanych, których rodzinom starano się okazać pomoc materialną. Sam także opłacał i organizował przewozy autokarowe do internowanych, w: *Spisy osób: internowanych, aresztowanych, skazanych (także uczniów i studentów), rodzin internowanych; adresy (noclegi)*

ścielne na siedzibę Krajowej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność”, aby przywódcy związku z tego miejsca mogli koordynować przebieg strajków w całej Polsce.

Za swoją społeczną działalność otrzymał wiele odznaczeń. Doceniła go najpierw społeczność międzynarodowa. Ks. Jankowski otrzymał cztery doktoraty honoris causa: w 1988 roku Uniwersytetu Stanowego Kentucky²⁰, w 1989 roku nauk humanistycznych Katolickiego Uniwersytetu św. Jerzego w Waszyngtonie²¹. W 1993 roku przebywał w Atlancie²², gdzie na Uniwersytecie Notre Dame uzyskał doktorat honoris causa w uznaniu wiernej i pełnej odwagi służby dla polskich ludzi pracy i twórczego historię ruchu „Solidarność” jej przywództwa duchowego w dziele historycznych przemian w Polsce²³. Za całokształt działalności na polu charytatywnym i politycznym w 1996 roku otrzymał ten tytuł także od Cesarskiej Akademii w Tokio²⁴.

Wśród najwyższych polskich odznaczeń, jakimi odznaczono księdza, godnymi uwagi są: tytuł Honorowego Obywatela Miasta Gdańska (2000) i Medal Komisji Edukacji Narodowej (2007).

W tym samym czasie znaleźli się ludzie, którym publiczne wypowiedzi ks. Jankowskiego na tematy polityczne nie podobały się²⁵. Wywierali oni medialny nacisk na arcybiskupa gdańskiego dra Tadeusza Gocłowskiego, aby ukarał kanonicznie prałata. Niefortunna wypowiedź²⁶ proboszcza św. Brygidy z czerwca 1995 roku rozpoczęła konflikt z arcybiskupem. Na skutek wygłoszonej kolejnej homilii, oceniającej jednoznacznie pracę polityków związanych z ówczesnym obozem rządzącym, arcybiskup zawiesił w 1997 roku prałata w funkcji proboszcza²⁷. W 2004 roku oskarżono księdza o molestowanie seksualne ministrantów. Niczego proboszczowi parafii św. Brygidy nie udowodniono. Natomiast metropolita gdański był niezado-

książka pomocnicza, rejestr osób odwiedzających, osadzonych w obozach internowanych; punkty pomocy kościelnej osobom internowanym 1981–1983, 1986, w: Książka pomocy: 1 stycznia – 30 czerwca 1982 roku, rkps, w: Archiwum Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”(AKKS) Teczka P/4, Lp. 13.

²⁰ H. Jankowski, *Na tej drodze trwam: kazania zakazane*, red. P. Raina, Pelplin 2001, s. 283.

²¹ Tamże, s. 285.

²² *Potwierdzając wcześniejsze zapowiedzi uprzejmie informuję, że w związku z nadaniem doktoratu h.c. na Uniwersytecie Notre Dame w Atlancie, wyjeżdżam na 10 dni, do 16 maja br. Podczas mojej nieobecności zastępować mnie będzie ks. Paner. Dołączam kopie listów z Uniwersytetu. Jednocześnie informuję, że pragnę podczas tej podróży poszukać ewentualnych sponsorów na rekonstrukcję organów w Bazylice św. Brygidy*, w: H. Jankowski, *Pismo do arcybiskupa gdańskiego z dnia 4 maja 1993 roku*, (znak akt Os J2–2/93), mps, w: AAG Teczka osobista ks. Henryk Jankowski, sygn. J-2.

²³ H. Jankowski, *Na tej drodze trwam...*, s. 286.

²⁴ Tamże.

²⁵ W poniższych artykułach odnajdujemy ocenę działalności ks. Jankowskiego, w roku jego odwołania z funkcji proboszcza. Ich treść jest krytyką niektórych inicjatyw podejmowanych po 1990 roku, które w ocenie środowisk liberalnych i postkomunistycznych deprecjonują posługę kapłańską proboszcza parafii św. Brygidy w Gdańsku., w: por. C. Gmyz, *Milczenie owiec i pasterzy*, w: „Wprost” 32/2004, s. 20; P. Huelle, *Dlaczego nie przeproszę prałata? Nienapisany scenariusz*, w: *TPowsz* 48/2004, J. Hołówka, *Niesforny ksiądz*, w: „Przekrój” 42/2004.

²⁶ Por. H. Jankowski, *Pismo z dnia 4 lipca 1995 roku do Arcybiskupa Gocłowskiego*, w: *GM* 16/1995, w: AAG Teczka osobista Ks. Henryk Jankowski J-2.

²⁷ Por. T. Gocłowski, *Pismo do ks. Jankowskiego z dnia 30 października 1997 roku*, (Znak akt OS. J 2–1/97), mps, nlb, w: AAG Teczka osobista Ks. Henryk Jankowski J-2.

wolony, że proboszcz zbyt mocno zajmował się wychowaniem ministrantów obdarowując ich upominkami i pieniędzmi. W listopadzie tego roku abp Gocłowski zawiesił ks. Jankowskiego w funkcji proboszcza. Arcybiskup Sławoj Leszek Głódź poprosił ks. Jankowskiego, aby ten zrzekł się urzędu i zakończył spór z Gocłowskim w postaci wniesionego do Rzymu przez kapłana rekursu²⁸. Dnia 26 września 2009 roku ks. Jankowski zakończył posługę proboszczowską w bazylice św. Brygidy²⁹. Zmarł na plebanii 12 lipca 2010 roku.

Ten krótki biogram ukazuje osobę Jankowskiego, który nadzwyczajnie rozwinął charyzmat kapłańskiego urzędu. Liczny udział wiernych w uroczystościach pogrzebowych oraz fakt, że w pobliżu bazyliki św. Brygidy znajduje się jego pomnik i skwer jego imienia świadczą o tym, że dla wielu był on ikoną kapłana, który w duchu patriotycznych wartości służył ludziom³⁰.

KONTAKTY KRAJOWE

Trudno ukazać wszystkie podróże księdza Jankowskiego. W tym rozdziale zaprezentowane zostaną te, które można określić, jako formę realizacji wyżej określonego charyzmatu kapłaństwa księdza Jankowskiego.

Najczęściej odwiedzanym przez ks. Jankowskiego miastem w Polsce była Częstochowa. Już jako wikariusz pielgrzymował w gronie rodzinnym kilkakrotnie do jasnogórskiego sanktuarium³¹. Pracując w parafii św. Brygidy, w kwietniu 1971 roku zorganizował pielgrzymkę stoczniovców do Częstochowy, co władze PRL odebrały jako gest czysto polityczny³². Z tym wyjazdem wiązała się modlitwa w intencji pomordowanych przed rokiem stoczniovców. W latach osiemdziesiątych towarzyszył Lechowi Wałęsie podczas internowania³³ i w jego podróżach po

²⁸ Por. H. Jankowski, *Pismo z dnia 18 listopada 2005 roku do Supremo Tribunale della Segnatura Apostolica Palazzo della Cancelleria Piazza della Cancelleria 1 00186 Roma*, mps, nlb, w: AAG Teczka osobista Ks. Henryk Jankowski J-2;

²⁹ W dekrete zwalniającym ks. Jankowskiego z funkcji proboszcza z dnia 26 września 2009 roku, obowiązującego od 1 października 2009 roku abp Głódź napisał: *Z serca dziękuję Wielebnemu Księdzu Prałatowi za długoletnie gorliwe pełnienie obowiązków proboszczowskich, za podźwignięcie z ruin słynnej Bazyliki i uczynienie jej duchowym domem Solidarności* w: S.L. Głódź, (Znak akt XIII A 4–242/2009 xi f 7), *Dekret zwalniający ks. Jankowskiego z funkcji proboszcza z dnia 26 września 2009 roku*, mps, nlb, w: AAG Teczka osobista Ks. Henryk Jankowski J-2.

³⁰ Prymas Polski abp Henryk Muszyński w telegramie kondolencyjnym napisał *Był człowiekiem o wielkim charyzmacie społecznym. Niejako czekał na ludzi, których Pan mu pošle, ażeby mógł im skutecznie pomóc. [...] Kiedy dodamy do tego jego pracę charytatywną, to obraz jego stanie się jeszcze bardziej urzekający. Był to człowiek, który nie oszczędził swego płaszcza, żeby choć jego połową podzielić się z potrzebującymi*, w: H. Muszyński, *Kondolencje po śmierci ks. H. Jankowskiego*, mps, nlb, w: AAG Teczka osobista ks. Henryk Jankowski J-2.

³¹ AAG, Album bez sygn., *Zdjęcia rodzinne ks. prałata*, s. 8.

³² S. Flis, dz. cyt., s. 11.

³³ W towarzystwie SB, na prośbę wojewody gdańskiego, ks. Jankowski wraz z p. Danutą Wałęsą udali się w wigilię 1981 roku służbowym samochodem do Otwocka. Tam był internowany Wałęsa. Po drodze odwiedzili nowego prymasa Polski Józefa Glempa. U Wałęsy Jankowski przebywał do południa pierwszego dnia świąt, w: P. Raina, *Ksiądz Prałat Henryk Jankowski...*, s. 38.

kraju³⁴. Gdański kapelan „Solidarności” wielokrotnie przebywał na Jasnej Górze w towarzystwie przewodniczącego związku. W *Kronice Jasnogórskiej* odnajdujemy ślady tych obecności: 21 października 1980 roku ks. Jankowski przewodniczył Mszy św., w czasie której Wałęsa zawierzył siebie i „Solidarność” Matce Bożej³⁵; 3 maja 1981 roku wzięli udział w odpuszczeniu jasnogórskim³⁶; 30 listopada 1982 roku podczas wieczornej Mszy św. celebrowanej przez ks. Jankowskiego Wałęsa zawierzył siebie i „Solidarność” Matce Bożej oraz złożył na ręce generała paulinów ojca Józefa Stanisława Płatka symboliczne wotum – brązowe rozdarte serce z napisem NSZZ „Solidarność”³⁷; 13 grudnia 1983 roku Wałęsa w obecności ks. Jankowskiego ofiarował paulinom medal i pamiątkowy dokument otrzymanej w Szwecji Nagrody Nobla³⁸. Obaj korzystali gościny klasztoru w dniu 17 stycznia 1988 roku oraz 2 września 1988 roku³⁹. Ogólnopolskie Pielgrzymki Ludzi Pracy stanowią wyjątkową spuściznę inicjatyw duszpasterskich ks. Jerzego Popiełuszki i regionalnych kapelanów „Solidarności”⁴⁰. Gdański kapelan „Solidarności” brał kilkakrotnie udział w tym projekcie. W latach 1983–1990⁴¹ współorganizował to wydarzenie wraz z ks. Popiełuszką i ks. Kazimierzem Jancarzem⁴². Był wrażliwy na symbolikę walki o godność ludzkiej pracy: w dniu 30 września 1984 roku, w czasie II pielgrzymki „świata pracy” był świadkiem wręczenia państwu Wałęsom dyplomu Paulińskiej Konfraterni Zakonu Paulinów⁴³; w 1985 roku przywiózł do Częstochowy ozdobną miniaturę Pomnika Trzech Krzyży⁴⁴, którą gdańscy robotnicy złożyli w darach ofiarnych podczas Mszy św. na szczycie jasnogórskim⁴⁵. Z jego inicjatywy, w dniu 20 września 1987 roku podczas sumy na szczycie jasnogórskim, w procesji z darami stoczniovcy przynieśli do ołtarza miniaturę pomnika śp. ks. Popiełuszki. Podczas Mszy św. 18

³⁴ Ks. Jankowski wspominał: *W styczniu 1983 roku, z inicjatywy Lecha Wałęsy, wspólnie z nim, jego samochodem udałem się do Olsztyna w celu odwiedzenia żony Mirosława Krupińskiego, byłego zastępcy Lecha Wałęsy. Inne osoby nam nie towarzyszyły. Wizyta była typu charytatywnego. Po wizycie u Krupińskiej udaliśmy się, tzn. ja i Lech Wałęsa, do Lidzbarka Warmińskiego w celu odwiedzenia księdza Jana Kowalskiego – mojego wychowanka*, w: B. Szczepaniak, *Protokół przesłuchania ks. Henryka Jankowskiego przez funkcjonariusza Komendy Wojewódzkiej MO w Olsztynie z dnia 18 kwietnia 1983 roku*, w: P. Raina, *Ksiądz pralat Henryk Jankowski...*, s. 47.

³⁵ M. Królik, *Kronika Zakonu Paulinów*, t. 28, (1979–1982), rkps, s. 495.

³⁶ Tamże, s. 659.

³⁷ Tamże, s. 925.

³⁸ M. Królik, *Kronika Zakonu Paulinów*, t. 29, (1983–1988–1996), rkps, s. 179.

³⁹ W Jastrzębiu Zdroju ks. Jankowski wspierał Wałęsę w sporze z górnikami. Początkowo górnicy postrzegali ich jako zwolenników komunistycznej władzy, w: por. J. Danilewicz, dz. cyt., s. 99–101.

⁴⁰ S. Bogdanowicz, *Czas burzenia – czas budowania. Kościół Gdański w społeczeństwie odzyskującym wolność (1984–1992)*, Nowy Bukowiec 2004, s. 240.

⁴¹ M. Królik, *Kronika Zakonu Paulinów*, t. 29, (1983–1988–1996), rkps, s. 168.

⁴² (B.a), *II Pielgrzymka robotników na Jasną Górę* w: „Kronika Małopolska – Pismo Solidarności Małopolska”, Kraków 59/1984, s. 3.

⁴³ M. Królik, *Kronika Zakonu Paulinów*, t. 29, (1983–1988–1996), rkps, s. 455–456.

⁴⁴ Przy składaniu wotum ks. Jankowski przeczytał przygotowaną przez siebie modlitwę, w: J.R. Nowak, *Ksiądz Jankowski na przekór kłamstwu*, t. 1, Pelplin 2002, s. 111.

⁴⁵ J. Tomziński, *Jasnogórski dzień modłów ludzi pracy*, w: MDG 1985, s. 279–280.

września 1988 roku, kard. Henryk Gulbinowicz zawierzył świat pracy opiece Matki Bożej Jasnogórskiej modlitwą ułożoną przez ks. Jankowskiego⁴⁶. W czasie VII pielgrzymki, która miała miejsce w dniach 16–17 września 1989 roku, przeor Jasnej Góry wręczył konfratrom paulinów: Wałęsie i Jankowskiemu, Orderu Jasnogórskiej Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski *Pro Maria – Patria et Claro Monte*. W wolnej Polsce ks. Jankowski jeszcze kilka razy uczestniczył w tych spotkaniach. Nie był jednak ich głównym organizatorem⁴⁷. Inicjował jednorazowe wyjazdy o charakterze pielgrzymkowym⁴⁸. W dniu 9 września 1990 roku uczestniczył w pierwszej pielgrzymce żołnierzy⁴⁹, a w dniu 11 kwietnia 1991 roku uczestniczył w Mszy św. związanej z założeniem Stowarzyszenia Rycerzy Czarnej Madonny⁵⁰. We wrześniu 1999 roku odebrał w Sali Rycerskiej od ojców paulinów Order Czarnej Madonny⁵¹. Wydarzenie to miało miejsce podczas pielgrzymki pracowników Urzędu Skarbowego w Gdańsku, której przewodniczył⁵².

W dniach 6–8 lutego 1990 roku wziął udział w rekolekcjach duszpasterzy ludzi pracy we Wrocławiu⁵³. W 1993 roku w ramach archidiecezji gdańskiej nowym duszpasterzem ludzi pracy został ks. prałat Andrzej Czerwiński. Od tego czasu ks. Jankowski nie czuł się już zobowiązany do animowania tego duszpasterstwa na poziomie diecezji a tym bardziej w skali całego kraju.

⁴⁶ P. Raina, *Ks. Prałat Henryk Jankowski walczy o prawdę*, Warszawa 1999, s. 179.

⁴⁷ W tym miejscu warto zwrócić uwagę, że ks. Jankowski będąc proboszczem, a w związku z tym mając więcej możliwości czasowych i materialnych od księży: K. Jancarza i J. Popiełuszki, wziął na siebie ciężar finansowy i logistyczny w organizacji pierwszych pielgrzymek „świata pracy” na Jasną Górę.

⁴⁸ A) 11 sierpnia 1990 roku przybyła na Jasną Górę pierwsza pielgrzymka policjantów. W koncelebrze Mszy św. pod przewodnictwem ordynariusza częstochowskiego biskupa Stanisława Nowaka uczestniczył m.in. Ks. Henryk Jankowski, inicjator tej pielgrzymki, w: W. Lauer, *Wiadomości*, w: GM 17/1990, s. 2.

B) Ks. Jankowski w dniu 20–21 maja 1995 roku. poprowadził na Jasnej Górze Ogólnopolską Pielgrzymkę Polskiego Biznesu. W dniu 21 maja odprawił o godz. 19-tej w jasnogórskiej bazylice Mszę św. Następnie pątnicy wzięli udział w Apelu Jasnogórskim i pozostali na nocne czuwanie. W niedzielę Jankowski odprawił Sumę w bazylice o godz. 11-ej i wygłosił kazanie. W tej pielgrzymce brali udział: ludzie biznesu, przedsiębiorcy, pracodawcy, menadżerowie i prowadzący działalność gospodarczą, w: M. Królik, *Kronika Zakonu Paulinów*, t. 33, (1995–1996), rkps, s. 201.

C) 8 lutego przybyła 2001 I pielgrzymka bursztynników pod przew. H. Jankowskiego, proboszcza bazyliki św. Brygidy w Gdańsku. Uczestniczyło w niej ok. 40 osób, wśród nich projektanci i wykonawcy bursztynowego ołtarza Matki Bożej Jasnogórskiej w bazylice św. Brygidy, będącego wotum dziękczynnym za niepodległość, w: J. Tomziński, *Kronika Jasnej Góry 2001*, w: „Jasna Góra – Miesięcznik Sanktuarium Matki Bożej Jasnogórskiej” 5/2001, s. 32.

⁴⁹ M. Królik, *Kronika Zakonu Paulinów*, t. 30, (1989–1991), s. 587–588.

⁵⁰ Tamże, s. 869.

⁵¹ AAG, 86 *Kronika fotograficzna kościoła św. Brygidy w Gdańsku – Order Czarnej Madonny wrzesień 1999*.

⁵² AAG, 89 *Kronika fotograficzna kościoła św. Brygidy w Gdańsku, 1999 rok*.

⁵³ Z diecezji gdańskiej w spotkaniu tym uczestniczyli ponadto ks. kanonik Stanisław Dułak, ks. proboszcz Jerzy Kühnbaum, ks. proboszcz Tadeusz Chajewski, ks. kanonik Brunon Kędziorski i ks. wikariusz Andrzej Wierciński, w: W. Lauer, *Wiadomości*, GM 5/1990, s. 2.

Poza Częstochową najczęstszym kierunkiem podróży Jankowskiego była Warszawa. W latach sześćdziesiątych⁵⁴ XX wieku ks. Jankowski nawiązał kontakt z prymasem Wyszyńskim⁵⁵ i jego sekretarzem – biskupem, a następnie arcybiskupem Bronisławem Dąbrowskim⁵⁶.

Przebywając w stolicy, ks. Jankowski korzystał z gościnności sióstr loretańek, u których ponadto zaopatrywał się w dewocjonia⁵⁷. Szczególnie ważnym spotkaniem proboszcza parafii św. Brygidy z Wyszyńskim było osobiste poinformowanie kardynała w Częstochowie w dniu 26 sierpnia 1980 roku o nastrojach wśród strajkujących⁵⁸. Poruszenie wśród stoczniovców wywołała prymasowska homilia wygłoszona w uroczystość Matki Boskiej Częstochowskiej, której treść media zmanipulowały. Od „pamiętnego sierpnia” związał się z NSZZ „Solidarność”, nawet pośredniczył w kontaktach tego związku z prymasem⁵⁹.

Po powrocie z Rzymu w styczniu 1981 roku Jankowski odwiedził prymasa wraz z delegacją związku W AAG odnajdujemy ślady wizyt prałata w stolicy związanych z różnymi podejmowanymi przez niego inicjatywami. W dniu 24 grudnia 1994 roku, w Warszawie, wziął udział w programie publicystycznym: *Kariery bariery*⁶⁰. W 1995 roku spotkał się z Matką Teresą z Kalkuty podczas jej pobytu w stolicy⁶¹. Z podróżami w kierunku stołecznego miasta związana była przyjaźń proboszcza kościoła św. Brygidy z Państwowym Zespołem Ludowym Pieśni i Tańca „Mazowsze” im. Tadeusza Sygietyńskiego. Prałat zapraszał zespół dla uświetnienia uroczystości rodzinnych jak i parafialnych. Pobytu księdza w Warszawie związane były także z zakupem w 2007 roku nieruchomości przez Instytut Księdza Prałata Henryka Jankowskiego w Zielonce. Wspomniany instytut mieścił się w Warszawie przy ul. Francuskiej 11 A/10. Jego działalność została zawieszona w 2008 roku.

Wyjazdy ks. Jankowskiego na Warmię i Mazury łączyły się z przyjaźnią proboszcza parafii św. Brygidy z nieżyjącym już biskupem elbląskim Andrzejem Śliwińskim, byłym metropolitą warmińskim, abp. Edmundem Piszczem i jego następcą abp. Woj-

⁵⁴ Podczas strajku 1968 roku, który odbył się i miał początek w Warszawie, byłem u ks. kardynała Prymasa Wyszyńskiego, w: P. Raina, *Ksiądz Prałat Henryk Jankowski...*, s. 13.

⁵⁵ Prymas Wyszyński poznał Jankowskiego podczas wizyt w Gdańsku. Wspierał finansowo odbudowę kościoła i kilkakrotnie w latach siedemdziesiątych go odwiedzał, w: por. P. Raina, *Ks. Henryk Jankowski nie ma za co przepraszać*, Warszawa 1997, s. 26.

⁵⁶ W czasie jednej z takich podróży (18 kwietnia 1983) był przesłuchiwany w Olsztynie w związku z podejrzeniem ułatwienia Wałęsie kontaktu z przedstawicielami Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej, w: B. Szczepaniak, *Protokół przesłuchania ks. Henryka Jankowskiego przez funkcjonariusza Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Olsztynie z dnia 18 kwietnia 1983 roku*, w: P. Raina, *Ksiądz Prałat Henryk Jankowski...*, s. 46–48.

⁵⁷ Tamże, s. 46.

⁵⁸ P. Raina, *Ksiądz Prałat Henryk Jankowski...*, s. 29.

⁵⁹ [...] wsiadł w samochód i tej samej nocy był u Wyszyńskiego. Zdał sprawę o sytuacji w stoczni i odtąd już codziennie bądź sam wyjeżdżał nocą do kardynała, by rano być przez niego przyjęty, bądź wysyłał kurierów”. [...] W Warszawie pamiętają, że kiedy przyjeżdżał do kurii, wiozł ze sobą cały bagażnik zamawianego u znajomego rybaka na Wybrzeżu wędzonego węgorza i lososia na prymasowski stół, w: A. Bikont, P. Bikont, *Daję więc mam*, w: „Magazyn Gazety Wyborczej” 28/1993, s. 10.

⁶⁰ AAG, *Kronika fotograficzna kościoła św. Brygidy w Gdańsku* nr 160, s. 2.

⁶¹ AAG, Tamże, nr 159, s. 7.

ciechem Ziembą⁶² oraz ks. infułatem Janem Górnym⁶³. W latach siedemdziesiątych ks. Jankowski bywał u abp. Gulbinowicza w Białymstoku. Tam poznał obecnego metropolitę gdańskiego Sławoja Leszka Głódzia, który jako młody kapłan był bliskim współpracownikiem administratora apostolskiego w Białymstoku⁶⁴. W archidiecezji krakowskiej odwiedzał ks. Ryszarda Barańskiego oraz ks. Stanisława Koniecznego, proboszcza parafii św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Świątnikach Górnych. Obu kapłanów łączyła znajomość z ks. Kazimierzem Jancarzem, jak i praca duszpasterska wśród robotników. Ks. Jankowski odwiedzał bardzo często miasto Pelplin i rodzinny Starogard Gdański⁶⁵. Był zaprzyjaźniony i utrzymywał koleżeńskie relacje z przedstawicielami miejscowego duchowieństwa. W dniu 8 marca 2003 roku otrzymał w podziękowaniu za liczne donacje tytuł Kanonika Honorowego Kapituły Katedralnej Pelplińskiej⁶⁶. Ta wszechstronna działalność charytatywna i społeczna, związana z licznymi podróżami była realizacją jego kapłańskiego charyzmatu.

W niepodległej Polsce Jankowski mógł urzeczywistniać swoje młodzieńcze marzenia dotyczące posługi wśród mundurowych⁶⁷. Jeszcze przed powołaniem ordynariatu połowego 1991 roku w Polsce, wyciągał w stronę służb mundurowych pojednawczą rękę. Ten gest był wymowny, gdyż wojsko i milicja kojarzyły się społeczeństwu z przestępczym ramieniem reżimu komunistycznego⁶⁸. Ks. Jankowski wziął udział w uroczystej promocji oficerów w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie w dniu 20 czerwca 1991 roku⁶⁹. W 1993 roku odwiedził jednostkę wojskową na

⁶² Relacja ustna Wojciecha Knittera z dnia 5 listopada 2014 roku.

⁶³ *Oświadczam, że utrzymuję bliskie kontakty z następującymi osobami z województwa olsztyńskiego i z Olsztyna: ks. Jan Usiądek – Dyrektor Wydziału duszpasterskiego w Kurii Biskupiej w Olsztynie, ks. Jan Usiądek – Dziekan z Lidzbarka Warmińskiego, ks. Julian Żołnierkiewicz – dziekan z Olsztyna, bp Wojciech Zięba, bp Jan Obląk, ks. wicerektor WSD Władysław Nowak, w: B. Szczepaniak, Protokół przesłuchania ks. Henryka Jankowskiego przez funkcjonariusza Komendy Wojewódzkiej MO w Olsztynie z dnia 18 kwietnia 1983 roku, w: P. Raina, *Ksiądz Prałat Henryk Jankowski...*, s. 47.*

⁶⁴ Relacja ustna ks. Eugeniusza Stelmacha z dnia 10 listopada.

⁶⁵ Jako alumn Jankowski spędzał wakacje w rodzinnym Starogardzie Gdańskim. Pierwszy urlop kapłański od 22 lipca do 11 sierpnia 1965 roku spędził w Starogardzie Gdańskim. Był wówczas wikariuszem Parafii Świętego Ducha przy bazylice Mariackiej w Gdańsku. Podobnie było rok później, w: por. B. Polzin, *Pismo Kurii Biskupiej Gdańskiej do ks. Jankowskiego, wyrażające zgodę na urlop, z dnia 5 lipca 1965 roku*, (Ldz. 5613/65), mps, w: AAG Teczka osobista ks. Henryk Jankowski tom 1, sygn. Os. J2.

⁶⁶ W uzasadnieniu nadania tej godności ówczesny ordynariusz pelpliński ks. biskup Jan Bernard Szłaga podziękował za pomoc materialną dla parafii w Karwi, Swarozynie, Wysokiej, Gorzędzieju, kurii biskupiej i seminarium oraz starogardzkim szkołom, szpitalom, przedszkolom, i domom starców, w: J. Szłaga, *Dekret ustanawiający ks. prałata Henryka Jankowskiego Kanonikiem Honorowym Kapituły Katedralnej Pelplińskiej z dnia 8 marca 2003 roku*, (Ldz. 172/03/K. Ord.), mps, nlb, w: AAG Teczka osobista ks. Henryk Jankowski, sygn. J-2.

⁶⁷ Por. J. Danilewicz, dz. cyt., s. 37.

⁶⁸ Wartą odnotowania inicjatywą była wizyta prałata w dniu 19 października 1990 roku w więzieniu u Adama Pietruszki, a następnego dnia u Grzegorza Piotrowskiego, odbywających karę długoletniego pozbawienia wolności za uprowadzenie i zabójstwo ks. Jerzego Popiełuszki. Z każdym z więźniów Jankowski odbył dłuższą rozmowę duszpasterską. Był to kapłański gest pojednania i przebaczenia, w: por. W. Lauer, *Wiadomości*, GM 23/1990, s. 2.

⁶⁹ AAG *Kronika fotograficzna Kościoła św. Brygidy w Gdańsku nr 61 (strony nienumerowane z wyjątkiem albumu 159 i 160)*.

Oksywiu⁷⁰, Szpital Wojskowy na Helu⁷¹, czy Wałczu. Odwiedził dowództwo Żandarmerii w Grudziądzu⁷². We wrześniu 1994 roku obserwował manewry wojskowe na poligonie koło Wałcza⁷³, gdzie spotkał się z biskupem polowym Wojska Polskiego Sławojem Leszkiem Głódziem. W albumie pamiątkowym II Brygady Łączności w Wałczu odnajdujemy zdjęcia ze spotkania ks. Jankowskiego z przedstawicielami wojska w Górze Klasztornej⁷⁴. Dnia 26 września 1994 roku uczestniczył wraz z biskupem polowym WP w promocji oficerskiej absolwentów Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni⁷⁵. Był z wizytą w koszarach prewencji Policji w Gdańsku-Złotej Karczynie⁷⁶. Ks. Jankowski był przyjacielem i mecenasem nieistniejącego już dzisiaj Wojskowego Muzycznego Liceum w Gdańsku. Trudno zliczyć wszystkie podróże ks. Jankowskiego. Jak wspominał jego osobisty kierowca⁷⁷, wiele wyjazdów było spontanicznych, także tych poza Trójmiasto, których faktów nie odnotowano.

WYJAZDY ZAGRANICZNE

W okresie PRL-u wyjazdy za granicę były utrudnione. Każdy zainteresowany musiał zgłaszać się do Urzędu Spraw Wewnętrznych po paszport. Pierwszy taki dokument na trzy miesiące otrzymał ks. Jankowski w 1970 roku. Celem wyjazdu zagranicznego był wtedy Rzym. Udał się tam z biskupem Nowickim, po drodze zwiedzając były obóz hitlerowski w Dachau⁷⁸. Na spotkaniu z papieżem Pawłem VI w dniu 20 czerwca, przedstawiając Jankowskiego, biskup gdański poinformował papieża o odbudowie kościoła św. Brygidy i o mianowaniu tegoż kapłana administratorem parafii⁷⁹. Można powiedzieć, że bp Nowicki wprowadził go w środowiska zarówno w Rzymie, jak i w Niemczech, które pomogły mu pozyskiwać fundusze na odbudowę kościoła św. Brygidy⁸⁰. W następnym roku Jankowski ponownie wyjeź-

⁷⁰ AAG, Tamże, nr 65.

⁷¹ AAG Tamże, nr 159, s. 7.

⁷² P. Raina, *Ksiądz Pralat Henryk Jankowski...*, s. 273.

⁷³ AAG, *Kronika fotograficzna Kościoła św. Brygidy w Gdańsku*, nr 67.

⁷⁴ AAG *Kronika fotograficzna Kościoła św. Brygidy w Gdańsku*, nr 75.

⁷⁵ AAG, Tamże, nr 69.

⁷⁶ AAG Tamże, nr 146.

⁷⁷ Jankowski posiadał prawo jazdy. Jednak dla komfortu i bezpieczeństwa zatrudniał kierowców, zaufanych ludzi ze środowisk stoczniowych. Byli to kolejno: Stanisław Wiśniewski, następnie Zbigniew Kuchta, Marek Mężyk, Waldemar Szymański, Wojciech Knitter i Krzysztof Paradowski. W latach siedemdziesiątych Jankowski podróżował fiatem 131 mirafiori. Ulubioną marką samochodową Jankowskiego był mercedes. Pierwszy samochód tej marki, typu 220 D, był darem przyjaciół z berlińskiej organizacji Caritas. W latach osiemdziesiątych był to model 300 D, w latach dziewięćdziesiątych model 420 SEL, ufundowany przez Barbarę Piasecką Johnson z USA, w: por. P. Raina, *Ksiądz Pralat Henryk Jankowski...*, s. 49, 56 i 85.

⁷⁸ B. Polzin, *Odpis poświadczenia Kurii Biskupiej na podaniu ks. Jankowskiego o paszport z dnia 18 marca 1970 roku*, mps, w: AAG Teczka osobista ks. Henryk Jankowski tom 1, sygn. Os. J2.

⁷⁹ H. Jankowski, *Audjencia prywatna Ks. Biskupa Gdańskiego i pięciu kapłanów gdańskich u Ojca św. Pawła VI dnia 20 czerwca 1970 roku*, w: MDG 1970, s. 304.

⁸⁰ Relacja ustna ks. kanonika Eugeniusza Stelmacha z dnia 10 listopada 2014 roku.

dział do Włoch⁸¹. Od 1 do 30 listopada 1979 roku przebywał na urlopie wypoczynkowym w Italii, Szwajcarii i RFN⁸². Podróż ta była związana z szukaniem finansów w celu dokończenia prac wewnątrz kościoła św. Brygidy⁸³.

W listopadzie 1980 roku Jankowski przebywał w Castel Gandolfo, gdzie przedstawił papieżowi Janowi Pawłowi II polską kadrę piłkarską⁸⁴. W delegacji tej uczestniczył selekcjoner reprezentacji Kazimierz Górski. W 1980 roku narodziła się „Solidarność”. W styczniu 1981 roku udała się do Rzymu oficjalna delegacja tego związku. Duchową opiekę roztaczał nad nią biskup pomocniczy w Gdańsku, Kazimierz Kluz⁸⁵.

Trudności w otrzymaniu paszportu nasiliły się po ogłoszeniu stanu wojennego w grudniu 1981 roku. Ksiądz nie otrzymywał paszportu w latach 1982–1988. Był to czas, kiedy proboszcz parafii św. Brygidy publicznie i z odwagą wypowiadał się w swoim kościele przeciwko rządowi władzy ludowej.

Do Rzymu kapłan mógł następnie podróżować po 1989 roku. Z okazji 600-lecia kanonizacji św. Brygidy, w październiku 1991 roku, ks. Jankowski poprowadził i opłacił 150 uczestnikom samolotową pielgrzymkę do Rzymu. Wzięło w niej udział wielu żołnierzy i współpracowników prałata z parafii św. Brygidy⁸⁶.

W 1994 roku ks. Jankowski kolejny raz przebywał w Rzymie. Udało mu się wówczas pozyskać relikwie Krzyża Świętego oraz Świętych Apostołów Piotra i Pawła, które wraz ze szczątkami św. Brygidy zostały zamieszczone w Relikwiarzu Tysiąclecia Gdańska, ufundowanym przez prałata⁸⁷.

Ks. Jankowski przebywał w Rzymie w dniach 3–8 listopada 1997 roku w związku z utworzeniem Centrum Ekumenicznego w Gdańsku-Oliwie⁸⁸. Podczas tej wi-

⁸¹ W. Lauer, *Odpis poświadczenia Kurii Biskupiej na podaniu ks. Jankowskiego o paszport z dnia 29 marca 1971 roku*, mps, w: AAG Teczka osobista ks. Henryk Jankowski tom 1, sygn. Os. J2.

⁸² B. Polzin, *Pismo Kurii wyrażające zgodę na urlop z dnia 29 października 1979 roku*, Os. J2–5/79, mps, w: AAG Teczka osobista ks. Henryk Jankowski tom 1, sygn. Os. J2.

⁸³ H. Jankowski, *Pismo do Kurii dotyczące urlopu od 1 listopada do 30 listopada 1979 roku z dnia 29 października 1979 roku* (Ldz. KB-133/79), mps, w: AAG Teczka osobista ks. Henryk Jankowski tom 1, sygn. Os. J2.

⁸⁴ P. Raina, *Ks. Henryk Jankowski. Proboszcz parafii św. Brygidy...*, s. 89.

⁸⁵ Na czele delegacji stał Lech Wałęsa. Towarzyszyła mu małżonka Danuta. W skład delegacji wchodził: Anna Walentynowicz, Bożena Rybicka, Tadeusz Mazowiecki, Bogdan Cywiński, Andrzej Celiński, Ryszard Kalinowski, Stanisław Wądołowski, Ryszard Kuź, Karol Modzelewski, Kazimierz Świtoń, Jan Mędrzak, Bronisław Geremek, Romuald Kukołowicz, Stanisław Tyszkiewicz, ks. Mieczysław Goździewicz, ks. Henryk Jankowski, ks. Stanisław Dułak, w: S. Bogdanowicz, *Kościół Gdański pod rządami komunizmu (1945–1984)*, Gdańsk 2000, s. 370.

⁸⁶ E. Górka, *600-lecie kanonizacji św. Brygidy. Dni Radosnego zjednoczenia*, GM 22/1991, s. 6.

⁸⁷ B. Olszonowicz, *Relikwiarz Tysiąclecia Gdańska*, GM 8/1995, s. 7.

⁸⁸ W ramach rewindykacji majątku kościelnego ks. arcybiskup T. Goćłowski otrzymał od wojewody gdańskiego Macieja Płażyńskiego zdewastowane budynki po jednostce wojskowej przy ul. Polanki w Gdańsku-Oliwie. Przekazał je siostrom brygidkom, które zorganizowały w odrestaurowanym wnętrzu Centrum Ekumeniczne wraz z klasztorem. Idea ekumenizmu obecna jest w duchowości brygidiańskiej dzięki odnowicielce zakonu Elżbiecie Hasselblad, która mając na uwadze znaki czasu z kontemplacją liturgii i Wcielonego Słowa wiąże apostoła na rzecz pojednania w Kościele powszechnym, w: http://www.brygidki.pl/o_zgromadzeniu.html#elhez dnia 5 kwietnia 2015 roku.

zyty spotkał się z Janem Pawłem II⁸⁹. Jankowski uczestniczył również w Polskiej Pielgrzymce Narodowej w Roku Wielkiego Jubileuszu w pierwszych dniach lipca 2000 roku. W czasie spotkania z pielgrzymami z Polski, papież pobłogosławił korony z bursztynu, zdobiące obraz Matki Bożej Częstochowskiej, Królowej Świata Pracy. Podczas kolejnej podróży do Rzymu w 2007 roku spotkał się z papieżem Benedyktem XVI. W czasie audiencji poinformował o powstaniu instytutu własnego imienia w Warszawie⁹⁰.

Ks. Jankowski nawiązał kontakt z siostrami brygidkami w Szwecji. Bardzo pragnął poznać kraj pochodzenia patronki świątyni, jak i charyzmat zgromadzenia, które założyła. W tym celu urlop w 1973 spędził w Szwecji⁹¹. Ponownie udał się tam na przełomie sierpnia i września 1978 roku⁹². Złożył wówczas wizytę w klasztorze brygidek w Djursholm⁹³. Na zakończenie obchodów 600-lecia kanonizacji św. Brygidy jesienią 1992 roku zorganizował pielgrzymkę do Szwecji, do kościoła św. Brygidy w Vadstena. Pozyskał na ten wyjazd sponsorów, dzięki czemu nikt z 560 pielgrzymów nie musiał ponosić kosztów podróży⁹⁴. Gośćmi pielgrzymki byli kard. Edward Cassidy⁹⁵ i przełożona generalna brygidek matka Tekla Famiglietti⁹⁶. Ks. Jankowski szerząc kult św. Brygidy wśród gdańskich robotników⁹⁷, chciał aby była bliską ich sercu patronką w czasie przemian ustrojowych w Polsce. Fascynował go bowiem ekumeniczny charyzmat odnowionego zakonu, który w inicjatywach duszpasterskich kapłana miał inspirować pojednanie społeczne.

Znajomość języka niemieckiego ułatwiła księdzu nawiązanie kontaktów z przedstawicielami Kościoła katolickiego w Niemczech. Od 1965 roku współpracował on z duszpasterstwem w Niemieckiej Republice Demokratycznej⁹⁸. Podczas urlopu w 1979 roku odwiedził biskupa pomocniczego w Magdeburgu Theodora Hubricha. Hierarcha przekazywał fundusze na odbudowę kościoła Św. Brygidy. Przed-

⁸⁹ P. Raina, *Ksiądz Pralat Henryk Jankowski...*, s. 49.

⁹⁰ J. Danilewicz, dz. cyt., s. 227.

⁹¹ W. Lauer, *Odpis poświadczenia Kurii Biskupiej na podaniu ks. Jankowskiego o paszport z dnia 20 listopada 1973 roku*, mpis, w: AAG Teczka osobista ks. Henryk Jankowski tom 1, sygn. Os. J2.

⁹² B. Polzin, *Pismo Kurii wyrażające zgodę na urlop, z dnia 27 lipca 1978 roku* (Os. J2–6/78), mps, w: AAG Teczka osobista ks. Henryk Jankowski tom 1, Os. J2.

⁹³ H. Jankowski, *Pismo dotyczące urlopu od 15 sierpnia do 15 września 1978 roku do Kurii z dnia 27 lipca 1978 roku* (b. ozn.), mps, w: AAG Teczka osobista ks. Henryk Jankowski tom 1, sygn. Os. J2.

⁹⁴ A. Bikont, P. Bikont, dz. cyt., s. 8.

⁹⁵ Edward Cassidy kardynał prezbiter ur. 5 lipca 1924 roku w Sydney; w latach 1989–2001 był Przewodniczącym Papieskiej Rady ds. Popierania Jedności Chrześcijan w: *Annuario Pontificio* 2001, Watykan 2001, s. 27, 28, 40, 107.

⁹⁶ E. Górńska, *Z Gdańska do Vadstena*, dokument filmowy Video Studio Gdańsk, Gdańsk 1992.

⁹⁷ Warto tutaj wspomnieć nie tylko ów millenijny relikwiarz, ale i ideę budowy ołtarza bursztynowego, w którego centrum znajdują się postaci św. Brygidy i bł. Elżbiety Hesselblad.

⁹⁸ W końcu lat pięćdziesiątych najpierw w Niemczech Zachodnich, a potem w NRD, powstała Akcja Znaków Pokuty (*Aktion Sühnezeichen Friedensdienste* – ASF). Przedstawiciele niemieckiego Kościoła w ten sposób mierzyli się z wojenną przeszłością. [...] Niemiecka młodzież pomagała w odbudowie polskich kościołów, a ksiądz Jankowski stworzył[!] sieć prywatnych kontaktów, które wykorzysta[!] dla zdobywania pieniędzy”, w: J. Danilewicz, dz. cyt., s. 46–47.

wojenni gdańszczanie w ramach przymusowej repatriacji osiedlili się w Hamburgu, Bremie⁹⁹, Lubece, Düsseldorfie. Kontakt z nimi umożliwiali księdzu Jankowskiemu parafianie udający się do pracy za granicę. W Lubece ks. Jankowski nawiązał znajomość z Hansem Lotharem Fauthem, a w Hildesheim z duszpasterzem wypędzonych gdańszczan, ks. Franzem Wöthe. Otrzymywał przez ich pośrednictwo finanse potrzebne do funkcjonowania parafii, jak również i pieniądze na wsparcie inicjatyw opozycji demokratycznej.

Na zaproszenie Parlamentu Europejskiego ks. Jankowski w dniu 10 sierpnia 1988 roku wygłosił w Strasburgu okolicznościowe przemówienie¹⁰⁰.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości ks. Jankowski odwiedził swoich donatorów. Dnia 3 kwietnia 1989 roku przybył do Trewiru. W miejscowej Katolickiej Akademii wygłosił homilię¹⁰¹. W dniu 4 kwietnia 1989 roku spotkał się w Bonn z Ritą Süßmuth, przewodniczącą Bundestagu¹⁰². W listopadzie 1992 roku ks. Jankowski został zaproszony na świętowanie osiemdziesiątych urodzin Otto von Habsburga, najstarszego syna ostatniego króla Austro-Węgier bł. Karola I¹⁰³. W Konstancji w 1990 roku na zaproszenie żydowskiej rodziny Nüssenbaum kapłan wziął udział w *bar mi-cwie* Juliena Laiba. Następnie w Steigenberger Inselhotel spotkał się z Żydami¹⁰⁴.

W latach osiemdziesiątych XX wieku Polonia Amerykańska wspierała finansowo inicjatywy duszpasterskie, dzieła charytatywne i środowisko opozycji demokratycznej skupiające się przy kościele Św. Brygidy. Pierwsza podróż Jankowskiego za ocean odbyła się w 1989 roku. Na zaproszenie Polonii przez cały miesiąc przebywał w USA¹⁰⁵. Uczestniczył w demokratycznej manifestacji w Chicago w dniu narodowego polskiego święta (3 maja). Dnia 17 maja odprawił Mszę św. w kościele św. Stanisława biskupa i męczennika w Milwaukee. Odwiedził też „Amerykańską Częstochowę” w Doylestown, a także Nowy York. Złożył wizyty w biurach krajowych Polonii i wziął udział w spotkaniach z pracownikami Centrali Związku Polish National Alliance¹⁰⁶. Rok później przebywał w USA na zaproszenie Williama i Mary Cunningham Agee, mieszkających w Boise w stanie Idaho. Podróż była okazją, aby

⁹⁹ W 1970 roku pierwszym jego posunięciem był wyjazd do Bremy, gdzie mieszka dużo byłych gdańszczan. Wrócił z gotówką i odbudował kościół, w: A. Bikont, P. Bikont, dz. cyt., s. 9.

¹⁰⁰ J.R. Nowak, *Ksiądz Jankowski na przekór kłamstwu (homilie, wywiady, polemiki)*, t. 2, Pelplin 2002, s. 270.

¹⁰¹ Podczas homilii ks. Jankowski powiedział: *mamy też szczególny powód do uznania za Waszą wielkoduszność i dowody międzynarodowej solidarności*, w: tamże. s. 265.

¹⁰² P. Raina, *Ksiądz Pralat Henryk Jankowski...*, s. 113.

¹⁰³ J. Danilewicz, dz. cyt., s. 208–209.

¹⁰⁴ AAG *Kronika fotograficzna św. Brygidy w Gdańsku* nr 104.

¹⁰⁵ Była to forma rewizyty, bowiem ks. Jankowski ugościł w 1981 roku przedstawicieli Polonii Amerykańskiej i kanadyjskiej, w: H. Jankowski, *Korespondencja z R.B. Soleckim wiceprezydentem Kongresu Polonii Amerykańskiej*, mps, w: AAG sygn. HJ 1–16/1981/82 teczka Korespondencja 1978.

¹⁰⁶ *Miniona pasterska pielgrzymka po ośrodkach polonijnych w Stanach Zjednoczonych, a nade wszystko wizyta Księdza Pralata w Chicago – „w najbardziej polskim z wszystkich miast Ameryki” – stanowiła dla nas długo oczekiwane i podniosłe wydarzenie*. [...] *Udział Księdza Pralata w tegorocznych obchodach rocznicy Konstytucji Polskiej 3 maja 1791 był ogromnie cenny. Podniósł on znaczenie tych ceremonii w naszym środowisku, i w znakomitym stopniu wzmógł zainteresowanie sprawami kraju*, w: E.J. Moskał, *Pismo do księdza Jankowskiego z 16 maja 1989 roku*, mps, w: AAG 56 *Kronika fotograficzna św. Brygidy w Gdańsku*.

osobiście podziękować i spotkać się z darczyńcami Korporacji Morrison Knudsen i St Luke's Regional Medical Center of Boise, którzy przez 10 lat przesyłali do parafii Św. Brygidy dary medyczne¹⁰⁷. Na zaproszenie Barbary Piaseckiej Johnson przez miesiąc odpoczywał w jej rezydencji zwanej Jasną Polaną w Princeton w stanie New Jersey¹⁰⁸. Przebywał także w Chicago w maju 1992 roku i w maju 2000 roku¹⁰⁹.

W latach dziewięćdziesiątych Jankowski był czterokrotnie w Kanadzie. Odwiedził Montreal, Ottawę i Toronto (1991), gdzie mieściła się centrala Kongresu Polonii Zagranicznej¹¹⁰. W 2007 roku odpoczywał na Teneryfie. Prezes Unii Stowarzyszeń i Organizacji polskich Ameryki Łacińskiej Jan Kobylański ufundował ks. Jankowskiemu i Mariuszowi Olchownikowi pobyt na tej tropikalnej wyspie¹¹¹.

Nie wszystkie kontakty księdza Jankowskiego były aktualne do ostatnich chwil jego życia. Część zakończyła się z powodu przejścia na emeryturę. Po 1995 roku, kiedy w relacjach z arcybiskupem Gocłowskim rozpoczęły się trudności, wielu przyjaciół z lat wcześniejszych nie podtrzymywało z ks. Jankowskim znajomości.

Podróże zagraniczne księdza Jankowskiego ewaluowały. Te z lat siedemdziesiątych wiązały się z pozyskiwaniem kontaktów, a wraz z nimi funduszy na odbudowę parafialnej świątyni, uświadamianiem realiów życia w PRL-u mieszkańcom krajów kapitalistycznych. Wyjazdy ks. prałata w latach dziewięćdziesiątych miały charakter wdzięczności wobec zagranicznych donatorów za okazane przez nich dobro. Służyły także celom duszpasterskim, ożywieniu więzi religijnych ludzi pracy z Janem Pawłem II, dziś świętym Kościoła katolickiego i patronką bazyliki, Świętą Brygidą. Podróże i wyjazdy do Ameryki Północnej pozwoliły zacieśnić więzi Polaków żyjących na obczyźnie z ich ojczyzną i uwiadomić wkład w odzyskanie przez Polskę pełnej niepodległości w 1989 roku.

ZAKOŃCZENIE

Ksiądz Henryk Jankowski, realizując charyzmat proboszcza, społecznika, kapelana „Solidarności” i duszpasterza ludzi pracy, wykorzystał czas i miejsce, w jakich żył i pracował. W wykonaniu zamierzonych zadań pomogły mu liczne wyjazdy, które umożliwiały kontakty z wieloma ludźmi. Dzięki podróżom krajowym wspierał w ojczyźnie demokratyczną opozycję i wiązał ją z wartościami chrześcijańskimi. Współorganizując pielgrzymki ludzi pracy na Jasną Górę, wygłaszając okolicznościowe homilie, prezentował uczestnikom katolicką naukę społeczną. Podczas wyjazdów zagranicznych przybliżył swoim parafianom duchowość i dziedzictwo Świętej Brygidy. [...] Miał okazję wyrazić osobiście wdzięczność za życzliwość wszystkim donatorom, którzy wspierali odbudowę świątyni i dzieła charytatywne istniejące przy parafii w okresie komunizmu. W ten sposób proboszcz parafii św.

¹⁰⁷ AAG *Kronika fotograficzna św. Brygidy w Gdańsku* nr 53.

¹⁰⁸ Relacja ustana Wojciecha Knittera z dnia 5 listopada 2014 roku.

¹⁰⁹ J.R. Nowak, dz. cyt., t. 2, s. 451, 458.

¹¹⁰ AAG *Kronika parafii św. Brygidy w Gdańsku* nr 151.

¹¹¹ J. Danilewicz, dz. cyt., s. 261.

Brygidy zrealizował swój charyzmat kapłańskiej służby ludziom przez pomoc charytatywną, ale także duchową i moralną.

Po krótkiej biografii postaci tytułowej, w następujących po sobie rozdziałach, autor dokonał prezentacji i oceny inicjatyw duszpasterskich w ciągu czterdziestoletniej pracy w Gdańsku. Ta ewaluacja dokonała się z zachowaniem chronologii wydarzeń i próby usystematyzowania charakterystycznych miejsc docelowych podróży księdza. Podjęte starania odnalezienia odpowiedzi na postawione w tytule artykułu pytanie doprowadziły nas do następujących wniosków. Podróże krajowe i zagraniczne były w dużej mierze realizacją jego charyzmatu. Warto jeszcze raz zaznaczyć, że jego praca została doceniona w kraju i za granicą, zwłaszcza przez otrzymane tytuły doktora honoris causa.

Na podstawie dostępnych źródeł możemy śledzić rozwój jego charyzmatu. Jednak w odpowiedzi na postawiony w tytule artykułu problem wystąpiły trudności ze względu na brak uporządkowania i usystematyzowania zbiorów archiwalnych, zwłaszcza albumów ze zdjęciami. Przedstawiono w niniejszym opracowaniu najważniejsze i udokumentowane podróże krajowe i zagraniczne. Systematyzacja zdjęć jest sprawą otwartą i może stanowić materiał do redakcji kolejnego artykułu na temat ks. Jankowskiego. Wykorzystanie wszystkich dokumentów źródłowych przekracza ramy tego artykułu. Zgodnie z zamierzeniami ukazany we wstępie, artykuł ma charakter przyczynkarski, a pozostały materiał archiwalny może posłużyć do szerszego opracowania.

WERE FR. HENRYK JANKOWSKI'S TRAVELS THE REALISATION OF HIS CHARISM?

SUMMARY

The year 2015 marks the fifth anniversary of the death of Fr. Henryk Jankowski, the „Solidarity” union chaplain who, while working in the parish enclosing the industrial areas of the City of Gdańsk, went with the pastoral service to the striking shipyard workers in August 1980. The article „Were Fr. Henryk Jankowski's Travels the Realisation of his Charism?” presents the parish priest of St Bridget's Church who read his vocation to the priesthood to the neighbours. It covers the period 1970–2010. At that time Fr. Jankowski performed responsibly his role as the parish priest and the chaplain of working people.

During his not easy priestly service he often travelled outside the parish. Both on his business and private trips he established cordial contacts not only with the donors but primarily with the people in distress. The article is of a fragmentary, and not of an exhaustive character. The reflections on Fr. Jankowski, his activity are still present in the consciousness of his former colleagues, friends and the other people who experienced his kindness.

The publication has been developed on the basis of the archive and library materials, the press articles and the interviews with the people related to Fr. Jankowski. It is original and it has not been published before. The gathered material has permitted to divide the article into three relatively small chapters. In the first one the author has presented the profile of the pro-

tagonist. The second one has described his contacts in Poland, whereas the last one has been devoted to his foreign visits, his way of implementing the priestly charism.

The article is based on the historical method applying the comparison of the documents from different sources.

SIND DIE REISEN DES PRIESTERS HENRYK JANKOWSKI VERWIRKLICHUNG SEINES CHARISMAS?

ZUSAMMENFASSUNG

Im Jahr 2015 ist der fünfte Jahrestag des Todes des Priesters Henryk Jankowski, des Kaplans der „Solidarność“, der seine Dienste in der für das Industriegebiet der Danziger Innenstadt (Gdańsk Śródmieście) zuständigen Pfarrei geleistet hat. Er hielt eine Messe für die streikenden Arbeiter der Danziger Werft. Der Artikel „Czy podróże ks. Henryka Jankowskiego były realizacją jego charyzmatu?“ („Sind die Reisen des Priesters Henryk Jankowski Verwirklichung seines Charismas?“) stellt den Pfarrer der Pfarrei der hl. Brygida (Parafia Św. Brygidy) als denjenigen dar, der seine priesterliche Berufung als Dienst für den Nächsten verstanden hat. Es betrifft die Jahre 1970–2010. In dieser Zeit hat Jankowski verantwortungsvolle Aufgaben als Pfarrer der Pfarrei und Seelsorger der Arbeitenden ausgeübt. Während seiner nicht einfachen seelsorgerischen Tätigkeit gehörten zu seinen häufigen Aufgaben zahlreiche Reisen außerhalb der Pfarrei. Sowohl bei den privaten als auch geschäftlichen Reisen hat er freundliche Kontakte geknüpft nicht nur mit den Spendern sondern vor allem mit den bedürftigen Menschen.

Der Artikel hat einen Beitragscharakter, er erschöpft also nicht das ganze Thema. Die Reflexionen über den Pfarrer Jankowski und seine Tätigkeit sind immer noch aktuell im Bewusstsein seiner ehemaligen Mitarbeiter, Freunde und anderer, denen er seine Freundlichkeit gegeben hat. Die Publikation entstand anhand der Archiv- und Bibliotheksdokumente, Zeitungsartikel und Interviews mit Personen, die mit Pfarrer Jankowski verbunden waren. Die Publikation ist original und wurde noch nie veröffentlicht. Das gesammelte Material ermöglichte die Aufteilung des Artikels in drei kleine Kapitel. Im ersten schilderte der Autor die Person des Protagonisten. Im zweiten Kapitel zeigte er die Kontakte der Pfarrers in Polen und im letzten präsentierte er die Auslandsreisen als eine Art der Ausführung seines priesterlichen Charismas. Im Artikel wurde die historische Methode verwendet, die darin besteht, Dokumente aus verschiedenen Archiven zu vergleichen.